
УДК 811.161.2'28'374

Людмила Рябець

Інститут української мови НАН України, м. Київ

УКРАЇНСЬКИЙ ДІАЛЕКТНИЙ СЛОВНИК СЬОГОДНІ: ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ І ПРОБЛЕМИ УКЛАДАННЯ

У статті розглянуто основні етапи формування української діалектної лексикографії як окремої лінгвістичної галузі та історію випрацювання методології укладання діалектного словника. Виділено типи діалектних словників (диференційні, загальні, тематичні, діалектно-етнографічні тощо). Схарактеризовано методику створення ідеографічного діалектного словника на матеріалі праць М.В. Никончука. На прикладі діалектних словників різних типів продемонстровано повноту представлення діалектного матеріалу в лексикографічних працях. Відзначено активізацію українського діалектного лексикографування на початку XXI століття. Окреслено основні проблеми, пов'язані з процесом укладання діалектного словника. Зауважено, що створення повного або зведеного (традиційного паперового та електронного) словника українських говірок із максимальною лінгвістичною інформацією та розгорнутими ілюстраціями є потрібним і перспективним завданням українських діалектологів.

Ключові слова: українська діалектна лексикографія, діалектний словник, ідеографічний словник, диференційний словник, параметризація словника, реєстр словника, ремарка.

Діалектні словники — це і джерело вивчення лексичного складу діалекту, і документальний огляд лексичної скарбниці минулого, і важлива пам'ятка культури, що представляє звичаї, побут, рівень духовного і матеріального життя мешканців певної території. Як зауважила Н. Хобзей: «Для пізнання краю слугують путівники чи етнографічні записи, а для пізнання мови чи говірки — словники» [54: 51]. Тому цілком зрозумілим і логічним видається активний розвиток сьогодні одного з наукових напрямів в українському мовознавстві — діалектної лексикографії, історія якої має глибоке коріння. У становленні її як окремої лінгвістичної

© Л.В. РЯБЕЦЬ, 2019

галузі можна виділити кілька етапів: 1) етнографічний, 2) теоретико-методологічний, 3) сучасний етап активного розвитку. Зауважимо, що подібні етапи виокремлюють дослідники в білоруському та російському мовознавстві. Зокрема О. Кривицький виділяє в історії білоруської діалектної лексикографії три основні етапи: 1) етнографічний, 2) етнолінгвістичний, 3) власне діалектографічний [28: 15], а Ф. Сороколетов і О. Кузнецова розбивають історію російської діалектної лексикографії на чотири етапи: 1) початковий (збирання), 2) етап становлення власне діалектної лексикографії, 3) класичний період російської діалектної лексикографії, 4) сучасний етап [51: 4 — 5].

Перші українські діалектні лексикони — це додатки до етнографічних праць та краєзнавчих путівників у кінці ХІХ — на початку ХХ ст. Адже з усвідомленням мовно-територіальної диференціації прийшло і розуміння вагомості діалектних свідчень для історії мови та народу, і дослідники почали фіксувати діалектний матеріал, подаючи його спочатку в етнографічних нарисах як збірки діалектних слів, а згодом як окремі лексикографічні праці. Одними з перших діалектних словників були добірки І. Вагилевича (Гуцули — мешканці Східного Прикарпаття. 1837 [7]; Бойки — русько-слов'янський люд у Галичині. 1839 [6]; Лемки — мешканці Західного Прикарпаття. 1841[8]) та І. Верхратського (Знадоби до словаря южнорусского. 1877 [9]).

Знаковим було подвижництво науковців, які працювали в словникових та термінологічних комісіях молоді Української академії наук у 1920–30-х рр., коли активно почали залучати до реєстрів створюваних тоді термінологічних та загального словників живомовні елементи, так звану «народну термінологію», за що, фактично, і заплатили забуттям імен, заборонаю та знищенням самих праць.

Активізація в українському діалектному словникарстві була відчутною в середині ХХ століття, коли це питання обговорювалося на кількох діалектологічних нарадах поспіль, зокрема ІХ Республіканська діалектологічна нарада (1956) майже повністю була присвячена проблемі створення діалектних словників. Тоді були випрацьовані рекомендації щодо методики укладання діалектних словників різних типів. У матеріалах наступних — Х та ХІ — Республіканських діалектологічних нарад (1961 р. та 1965 р. відповідно) вміщено низку публікацій методологічного характеру, зокрема це статті: П. Лисенка «Про принципи побудови діалектних (зональних) словників української мови» [30] та «Принципи побудови Програми збирання матеріалів для складання діалектних словників української мови» [29]; М. Онишкевича «Про складання словника бойківського діалекту» [43]; С. Дорошенка «Діалектний словник Сумщини» [24]; А. Бурячка «Інструкція для складання діалектних словників української мови» [5]. Згодом з'явилася «Інструкція для укладання діалектних словників» Я. Закревської, У. Єдлінської, Р. Керсти [25]. Викладені в цих працях положення не втратили своєї наукової вартості та методологічної цінності, ними і сьогодні послуговуються укладачі діалектних словників.

Лексикографічні праці, що з'явилися в середині ХХ ст., були переважно невеликі за обсягом і диференційні за своїм типом, що не давало уявлення про говірку чи діалект як систему.

Основні теоретичні положення про сучасний діалектний словник схарактеризовано в енциклопедії «Українська мова», де, зокрема, зазначено, що «діалектний словник — це словник, в якому подана лексика територіальних діалектів, її значення і слововживання. За способом пояснення значень більшість діалектних словників належить до словників тлумачного типу. За обсягом відтворення лексики і семантики діалектні словники поділяються на тематичні й загальні» [18: 152]. Тематичні репрезентують лексику однієї тематичної групи. Загальні об'єднують лексику безвідносно до її тематичного поділу. Традиційно діалектні словники будують за диференційним принципом відносно норм літературної мови: вони охоплюють лексику, яка відсутня в словниках літературної мови або в діалектному мовленні має відмінності морфемної будови чи значення. Особливістю діалектних словників є представлення лексики в транскрипційному записі, а також наявність фонетичних варіантів. У більшості діалектних словників представлена не лише лексика, а й фразеологія говірок. Деякі словники подають окремі граматичні ремарки, як, наприклад, категорію роду іменника, форму родового відмінка однини, форму називного відмінка множини тощо. Специфічною ознакою таких праць є локалізація лексики — співвіднесення з конкретним діалектом, говіркою у мовному просторі, тому ще називаємо їх регіональними діалектними словниками. У діалектному словнику може відобразитися: лексика всіх чи більшості територіальних говірок певної мови; лексика одного чи кількох діалектів; лексика частини одного говору; лексика однієї говірки [48: 4].

Незаперечним є те, що початок активного дослідження українського мовного простору в останні десятиліття (саме на зламі ХХ і ХХІ ст.) сприяв появі значної кількості праць із діалектної лексикографії.

Про здобутки української діалектографії у ХХ — на початку ХХІ ст. писали А. Москаленко [35], П. Гриценко [19; 20: 95], І. Сабашко [46; 49], Н. Хобзей [55 — 57], О. Бондар [4] та ін.

Варто відзначити, що більшими за обсягами словниками в ХХ ст. — на початку ХХІ ст. репрезентовано поліські діалекти (Лисенко П.С. Словник поліських говірок (1974); Аркушин Г.Л. Словник західнополіських говірок. Т. 1 — 2 (2000) [32]), бойківський говір (Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок. Ч. 1 — 2 (1984) [44]; Матіїв М.Д. Словник говірок Центральної Бойківщини (2013) [34]), буковинський діалект (Словник буковинських говірок. За ред. Н.В. Гуйванюк, К.М. Лук'янюка (2005) [50]), нижньонадніпрянські говірки (Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. Т. 1 — 4 (1992) [59]). Великий лексичний матеріал уміщено в кількох десятках менших лексикографічних праць, де представлено говірки з різних куточків українського діалектного континууму (праці А. Москаленка, В. Вашенка, О. Мельничука, А. Берлізова,

О. Горбача, Г. Гримашевич, В. Мойсієнка та багатьох інших дослідників, опубліковані в другій половині ХХ ст.)¹.

Сучасна українська діалектна лексикографія дуже різноманітна. Це роботи, різні за поставленими завданнями, за типом, за наповненням і за обсягом. Окрім власне лексиконів у їх класичному варіанті, виконаних на наукових методологічних засадах, є низка словників або матеріалів до словників, опублікованих у наукових збірниках (наприклад, у рубриці «Матеріали» в серії «Діалектологічні студії»²); різні за наповненням і формою представлення словники-індекси є додатками до описових діалектологічних студій (дисертацій, індивідуальних та колективних монографій тощо); є різні за обсягом глосарії, додані до хрестоматій діалектних текстів, наявні фактично у всіх виданнях цього типу (наприклад, у книзі «Говірки Чорнобильської зони. Тексти» [12] теж потлумачено незрозумілі слова, але подано цей реєстр під назвою «Словник рідковживаних слів», він містить близько 210 лексем (слово у фонетичній транскрипції і тлумачення; локалізації та ілюстрації немає); є опубліковані відповіді на запитання спеціальних програм (наприклад, записи за «Програмою Поліського етнолінгвістичного атласу» [21] та «Програмою для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови» Й. Дзендзелівського [23] опубліковані в третій та четвертій частинах видання «Говірка села Машеве Чорнобильського району» [11]). У двох перших частинах цього дослідження, де вміщено діалектні тексти, додано так звані *глосарії*, у кожному з яких по 120 слів (формат представлення лексикона: транслітерована лексема — фонетичні варіанти — семантика) — переважно це пояснення слів, які, на думку укладачів, вимагають тлумачення для ширшого кола читачів.

Якщо більшість уже опублікованих діалектних словників із погляду теорії лексикографії є диференційними діалектними словниками тлумачного типу, то нині спостерігаємо появу або підготовку ідеографічних, етнолінгвістичних, діалектно-етнографічних, епідигматичних, фразеологічних, тематичних діалектних словників тощо. Наприклад, Г. Гримашевич, яка свого часу уклала «Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок» [15], пропонує створити словник прислівникового лексикону, оскільки є прецеденти видання словників окремих лексико-семантичних класів слів чи конкретних тематичних груп лексики, як «Матеріали до словника говірок Східної Слобожанщини: людина та її риси» В. Леснової та «Словник прикметникового лексикону лемківських говірок» С. Панцьо [14]. Т. Ястремська пропонує звернути увагу не

¹ Докладніше про діалектні лексикографічні джерела див.: <http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/Structure/Departments/Department4/Pages/dictionaries.aspx>.

² Див.: Вакалюк Я. Назви захворювань овець і кіз. *Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі*. Львів. 2003. С. 304 — 310; Сімович О. Словник вербальних символів: КАЛІНА. *Діалектологічні студії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір*. Львів. 2005. С. 287 — 297; Хібеба Н. Весільна лексика бойківського говору: матеріали до словника [Там само: 299 — 308] та ін.

лише на парадигматичні та синтагматичні, а й на епідигматичні зв'язки, що відображають відношення слів у контексті [60: 273]. Житомирські діалектологи працюють над створенням зведеного словника поліських говорів. Г. Мартинова продовжила традицію створення регіональних діалектних словників [33: 177 — 185]. П. Гриценко висловив ідею «створення інтегрального словника, у якому було б репрезентовано лексику, спільну для говірок і літературної мови, що уможливило б з'ясування ступеня уgruntування літературного ідіому в говірках та характеру впливу літературної мови на говірки» [19: 13].

Зупинимося на питанні створення ідеографічного діалектного словника. Свого часу проблема вибору формату представлення діалектного слова гостро стояла перед відомим українським діалектологом М. Никончуком. За несприятливих обставин 1970 — 1980 рр. щодо друкування лінгвогеографічних праць, а саме цей формат представлення діалектного матеріалу він вважав максимально інформативним, М. Никончуку вдалося віднайти доступніший шлях — перевести зібраний для атласів матеріал у лексикографічний формат, створити регіональний словник. Дослідник усвідомлював, що таке переформатування діалектного матеріалу суттєво зневиразнить його просторові характеристики, ареальні відношення в досліджуваному континуумі, та й традиційний регіональний діалектний словник має багато обмежень і застережень щодо формування реєстру і структури словникових статей. Щоб не втратити бодай найменшої особливості, він запропонував подати матеріал за тематичними групами в алфавітному порядку, додаючи при цьому точну локалізацію слова. Таких книг — збірників лексики — професор М. Никончук опублікував не одну: «Матеріали до лексичного атласу української мови (правобережне Полісся)» [37], «Сільськогосподарська лексика правобережного Полісся» [38], «Ендемічна лексика Житомирщини. Методичні рекомендації для вчителів» (у співавторстві з О. Никончуком) [41], «Будівельна лексика правобережного Полісся в лексико-семантичній системі східнослов'янських мов» (у співавторстві з О. Никончуком) [40], «Транспортна лексика правобережного Полісся в системі східнослов'янських мов» (у співавторстві з О. Никончуком) [42]. Про працю «Матеріали до лексичного атласу української мови (правобережне Полісся)» після її виходу С. Толстая зауважила, що це і не словник, не традиційний діалектний словник, до якого ми звикли, але й не атлас, бо тут немає лінгвістичних карт, та зміст праці дозволяє визнати її і тим, і тим водночас [53: 350]. Сам автор неоднозначно, по-різному визначав жанрову приналежність своїх новаторських праць. Так, у вступі до книги «Транспортна лексика правобережного Полісся в системі східнослов'янських мов» зазначено, що «у світ випускається нова лексико-тематична монографія із серії поліського словництва, присвячена транспортній лексиці», а відрізняється від попередніх праць тим, що подає «лексико-семантичний фактаж не лише з правобережнополіського діалекту, доповнений лексико-семантичними даними із суміжних територій української та

білоруської мов, а охоплює весь відомий авторам ономазіологічний матеріал тематичної групи транспорту східнослов'янських мов» [42: 3]. Тобто на час створення автор не кваліфікував свою працю як ідеографічний словник, однак випрацював методику його укладання.

Про подібні праці ми говоримо сьогодні, що це «нікончуківська методика», «нікончуківська схема» представлення діалектного матеріалу, і називаємо їх ідеографічними (або тематичними) словниками. Започатковану ним форму представлення діалектного матеріалу у вигляді так званого семантичного словника використовують і нині діалектологи на матеріалі говірок з інших теренів України: І. Сабадош [47], Т. Терновська [52], В. Конобродська [26], І. Гороф'янюк [13], Г. Краєвська [27].

У роки своєї активної наукової діяльності М. Никончук мав далекосяжний задум створити зведений поліський діалектний словник. На той час були відомі дві лексикографічні праці П. Лисенка, присвячені поліським говіркам: «Словник діалектної лексики Середнього і Східного Полісся» [31] та «Словник поліських говорів» [32]. Обидві вони були регіональними словниками диференційного типу, у яких, як визначав сам автор словників у передмові до одного з них, «широко представлена лексика в основному двох говіркових масивів — середньополіських і східнополіських говірок українського мовного ареалу» [32: 3], говірки Західного Полісся опинилися поза увагою дослідника. «Словник поліських говорів» П. Лисенка, попри його інформативність і незаперечну цінність як першого загальнополіського словника, не міг цілком задовольнити виможливого лексикографа-діалектолога М. Никончука, про що він висловив свої міркування і зауваження в ґрунтовній рецензії на цей словник. Це стосувалося і повноти реєстру, і семантичної структури та географії досліджуваної лексики, а також деяких прийомів лексикографічного представлення інформації. Його рецензія так само, як і будь-яка наукова праця, продемонструвала глибоку увагу й повагу до слова, саме до діалектного слова. Кожне твердження засвідчує, наскільки глибоко він знає поліський діалектний матеріал і бачить його на слов'янському тлі. Уже в цій рецензії, опублікованій 1975 року, відчувалося бажання дослідника віднайти нову форму представлення діалектного матеріалу, бо на початку рецензії наголошує на важливості додатків, де матеріал уміщено за принципом від значення до слова, де семема об'єднано в лексико-тематичні групи, хоча їх і не озаглавлено, що утруднює користування цим додатком. Зрештою, одним із висновків М. Никончука була теза про те, що диференційний принцип побудови діалектних словників є найбільш економним і, на той час, «раціональним принципом, що допоможе в короткі строки записати лексику з усіх регіонів української мови» [39: 93].

Порівняймо інформативність словника П. Лисенка з представленням матеріалу в оригінальних працях М. Никончука. Наприклад, словникову статтю **батіг** 'прикріплений до держака мотузок або ремінець, яким поганяють тварин' у книзі «Транспортна лексика правобережного Полісся в системі східнослов'янських мов» подано так: відповідно до

генетичного принципу вміщено назви цієї реалії: *пуга*, *батіг* і низка фонетичних варіантів (*батыг*, *батых*, *бакіх*, *баті* та ін.), *бич*, *посвіст*, *поцяг*, *джукла*, *кнут*, *малахай*, *карбач*, *бізун*, *бікур*, *байч*, *канчук*. Усі лексеми паспортизовані. Допомагає в пошуковій потрібній лексемі прикінцевий покажчик слів. Формат традиційного словника не дозволяє подати всього семантичного і лексичного розмаїття говору. Не всі лексеми потрапляють до реєстру, ареалогію лексеми й генетичне гніздо за словником теж відтворити досить важко. Відповідно, у «Словнику проліських говорів» П. Лисенка вокабули **батіг** не знаходимо, однак є стаття **пуга** з ілюстраціями та локалізацією.

Підкреслимо, що одним із найскладніших завдань для діалектолога-лексикографа на початку роботи над словником є формування його словника, або реєстру. На реєстр словника впливає, у першу чергу, те, хто є його автором (науковець, філолог, діалектолог, який досліджує діалект, чи носій говірки, який прагне максимально повно передати лексичне багатство своєї говірки й не завжди зважає на наукові засади побудови словника) або редактором (якщо йдеться про публікацію матеріалів, зібраних і підготовлених іншою людиною чи колективом людей, і що стало вже архівом), і яке завдання він ставить перед собою.

Назвемо кілька видань, які завдяки кропіткій і наполегливій праці діалектологів із архіву перетворилися на цінні з наукового погляду й ошатні видання. Багато зроблено, зокрема, львівськими діалектологами, які під керівництвом Н. Хобзей у серії «Діалектологічна скриня» опублікували такі праці: Негрич М. Скарби гуцульського говору: Березови. Львів, 2008 [36]; Грицак М. Скарби гуцульського говору: Росішка (вівчарство в текстах). Львів, 2008 [17]; Пнатишак Ю., Сімович О., Хобзей Н., Ястремська Т. Слова з Болехова. Львів, 2017 [10] та ін.

Триває робота у відділі діалектології Інституту української мови НАН України над підготовкою до друку «Матеріалів до словника говірок Закарпатської області» М. Грицака [16], перший том якого (Літери А — Б) не так давно побачив світ. Досвід роботи над словником дозволяє озвучити низку проблем, які виникають під час роботи з чужим архівом. По-перше, джерело словника (картотека) досить специфічне. Картотека важко прочитується, оскільки записи робив не лише автор, а й багато інших кореспондентів — аматори з кола друзів і знайомих, учні шкіл, де в різний час учителював дослідник (такі картки виділяються дитячими почерками), студенти Ужгородського університету. По-друге, для роботи з матеріалами нам необхідно було дослідити історію появи цієї картотеки, історію діяльності М. Грицака, знайти й опрацювати його, на жаль, нечисленні публікації, у яких він виклав свої теоретичні міркування й настанови. По-третє, треба взяти до уваги й той факт, що спочатку автор планував представити в словнику лексику своєї рідної говірки с. Росішка та говірок кількох ближніх населених пунктів, а згодом націлився на укладання повного словника закарпатських говірок. Це, безумовно, вплинуло на стан оформлення картотеки — «говіркові матеріали на картках

презентовано з різною повнотою. Є картки, на яких зафіксовано: а) слово з поясненням значення та ілюстрацією чи кількома контекстами слововживання; б) слово з ілюстрацією, зрідка — кількома контекстами, але без вказівки на його семантику; в) слово з описом значення, але без ілюстрацій вживання в мовленні; г) лише слово без пояснення його значення і без контексту слововживання. Нерідко на одне слово зібрано значну кількість записів із різних місць; майже всі картки локалізовано, а на багатьох із них вказано й ім'я експлоратора. На більшості карток наведено заголовне слово. Вокабула, а часто — й ілюстрації, подано з позначенням наголосу, хоча є чимало неакцентованих записів. Серед записів велика кількість фольклорних текстів, фрагментів коломибок, фразеологізмів, приповідок, скоромовок, фрагменти розповідей на різні теми, тлумачення носіями говірок понять, реалій традиційної культури; окремі картки містять схематичні малюнки відповідних реалій» [16: 11]. Таке різне, нерівномірне наповнення параметрів картотеки ускладнює роботу над укладанням словника в його класичному варіанті. Тому і названо видання не Словником, а Матеріалами до словника. Окремі словникові статті містять максимум інформації — вокабулу, фонетичні варіанти, наголос, семантику, кілька ілюстрацій, повну локалізацію, граматичні та стилістичні ремарки, інші ж можуть мати тільки вокабулу і то без семантики або без ілюстрацій та локалізації.

Щоб продемонструвати різний ступінь наповнення діалектного словника, простежимо, як представлено лексему *дід*, що відома на всьому українському континуумі та в українській літературній мові, у кількох опублікованих діалектних словниках різних за завданнями, за типом, авторством.

У праці Г. Аркушина «Словник західнополіських говірок» [2] «вміщена лексика, зафіксована автором протягом 1980 — 1999 років», тут є записи з-понад півтисячі населених пунктів. Сам автор визначає його як словник диференційного типу [2 I: IX]. У вступі описано структуру словникової статті: реєстрове слово, фонетичні варіанти, граматичні ремарки (закінчення родового відмінка однини, рід — для іменників; закінчення жіночого і середнього роду в називному відмінку однини — для прикметників і дієприкметників; закінчення I та II особи одн. теп. часу — для дієслів; для інших частин мови — лише їхні назви). Лексему *дід* представлено сімома лексичними значеннями: 1) 'чоловік, який має внуків'; 2) 'старий чоловік'; 3) 'жебрак'; 4) 'опудало на городі'; 5) *перен.* 'іній від морозу'; 6) *бот.* 'лопух *Arctium lappa* L.'; 7) 'міхоноша в колядників'. У статті подано два фонетичні варіанти *д'ід*, *д'ід^м*; подано закінчення Р. в. одн. (-а), та зазначено рід, до якого належить іменник *дід* (ч.). До окремих значень подано коротенькі ілюстрації, до всіх значень подано локалізацію [2 I: 134]. Словотвірні варіанти, пестливі форми та зневажливі назви на зразок *дід-бандит*, *дід-бородід*, *дідко*, *дідо*, *дідуньо* подані окремими вокабулами.

Джерелами праці «Гуцульські світи. Лексикон» Н. Хобзей, Т. Ястремської, О. Сімович, Г. Дидик-Меуш [58] стали етнографічні матеріали та

матеріали Картотеки словника гуцульських говірок, а також власні експедиційні записи авторок. У книзі подано не тільки тлумачення багатьох, часом уже призабутих слів, сталих словосполучень, фразеологізмів, прислів'їв, приказок, а й міні-тексти. Реєстрове слово *дід* (варіант *дідо*) представлено сімома значеннями: 1) батько матері чи батька; 2) старий чоловік; 3) копа кукурудзи; 4) сніп, який ставлять у Святий вечір у кімнаті; 5) *тільки мн.* тині; 6) *тільки мн.* зв'язані по два качани кукурудзи, що підвішують у кімнаті під образами; 7) *тільки мн.* гра при покійникові [58: 232]. У цій же статті подано сталі сполуки (*зрину діда, із діда-прадіда, налити бороду дідові* та ін.), їх проілюстровано досить широкими контекстами. Окремо подано словникову статтю *дідик* з кількома лексичними значеннями [58: 233 — 234].

У передмові до книги «Гуцульські говірки. Короткий словник» (укладачі: Г. Гузар, Я. Закревська, У. Єдлінська, В. Зеленчук, Н. Хобзей) [22] зазначено, що цей словник гуцульських говірок, у якому лише близько 7 тис. слів, — науково-популярний словник шкільного типу, призначений для масового користувача. «Його об'єктом є слово як лексико-словотвірна цілість, а не як відбиття системних регулярних фонетичних і граматичних особливостей, характерних для цих говірок» [22: 3]. Пропонований словник є диференційним. Слово *дід* подано з чотирма лексичними значеннями: 1) дідусь; 2) качан кукурудзи, густо оброслий кукурудзяними рильцями; 3) складені в кутку 8 — 10 снопів (напр., кукурудзи); 25 — 30 горсток конопель; 4) зв'язані по два качани кукурудзи, що підвішують у хатах над іконами [22: 59]. У цій статті є граматична ремарка — зазначено закінчення родового відмінка однини, але немає ілюстрацій. Окремими вокабулами презентовано слова *дідик*, *дідо*. Сталі вирази на зразок *дідівна субота* подано теж окремими словниковими статтями [22: 60].

У «Словнику буковинських говірок» [50] лексему *дід* представлено із чотирма значеннями: Дід, -а. ч. 1. Жебрак. 2. Качан кукурудзи, густо оброслий кукурудзяними рильцями. 3. (заст., рідк., обр.) Невеликий сніпок злакових, що ставили на Різдво у центральний куток хати. 4. Тато матері або батька та сторонній старий чоловік [50: 96]. Лексему *дідик* подано окремою словниковою статтею. У цьому словнику є ілюстрації, граматичні ремарки (окрім закінчення родового відмінка однини, зазначено рід) та особливі позначки, що стосуються часового підпорядкування та інтенсивності використання лексеми в мовленні (*заст.*, *рідк.* тощо).

У реєстрі «Словника закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» І. Сабадоша [48] слова *дід* не знаходимо (і це закономірно для цього діалекту), натомість є вживані в цій говірці *дідо*, *дідик*, *дідико*, *дідиско* та ін. Цей словник є диференційним, у ньому охоплено лише відмінну від літературної мови лексику. За іншою класифікацією — це словник однієї говірки, а його автор — носій цієї говірки, до того ж мовознавець і діалектолог. «У теоретичному плані словник однієї говірки треба розглядати не як демонстрацію лексики саме певного населеного пункту, а як здійснення можливості на прикладі однієї говірки показати

діалектну лексику, типову для певної діалектної зони, іншими словами, об'єктом такого словника повинна стати говірка, що знаходиться не в смузї перехідних говірок, а в діалектному ядрі» [48: 5]. Як зазначає в передмові автор, «абсолютно повним не є і цей словник, бо такий, імовірно, і не можливо підготувати» [48: 4].

У «Словнику гуцульських говірок Річки та Яворова» М. Астаф'євої та Г. Воронич [3] аналізованого слова так само, як і в попередньому, не знаходимо. Авторки намагалися щонайповніше представити лексичний репертуар говірки, тобто презентувати всі тематичні групи лексики [3: 14]. Зауважимо, що ідея створення Словника належить носієві говірки, записи зроблено, передусім, від її батьків та односельців. Для розширення кола користувачів, щоб використання (читання і розуміння) Словника не вимагало спеціальної філологічної підготовки, відтворюючи особливості говірки, ілюстративний матеріал подано у спрощено-транскрипційному записі.

У «Словнику поліських говорів» П. Лисенка [32] слова *did* теж немає, бо цей словник так само є диференційним і значення цієї лексеми не відрізняється від її значення в українській літературній мові.

Отже, оскільки діалектне мовлення багатогранне, його важко, а часом і неможливо, втиснути в рамки й виробити уніфікований підхід до представлення різноаспектного діалектного матеріалу в лексикографічній праці. У передмові до книги «Гуцульські світи. Лексикон» Н. Хобзей зазначає, що «Новий світ і новий Читач диктують інший формат лексикографічних праць, у яких можна віднайти і мовні, і культурні явища» [58: 14]. Саме підготовлені львівськими діалектологами словники і є тим новим форматом, якого потребує нині і дослідник, і пересічний читач. Це — прагнення створити такий тематичний словник, який репрезентував би цілісно одну з етнічних груп крізь призму його мовлення. Такий словник, на думку Н. Хобзей і Т. Ястремської [57], має поєднувати засади сучасної лексикографії і робити його доступним для нефахівця, кожна словникова стаття має розкривати конкретні поняття, часто вміщуючи достатньо великі контексти (своєрідний текст, оповідка-мініатюра, співанка тощо). Такий лексикон має бути ілюстрованим (малюнок чи ілюстрація повинні супроводжувати тлумачення, якщо читач не отримує чіткого уявлення про описувану лексему).

Сьогодні діалектологи записують діалектне мовлення не лише за питальниками чи спеціальними програмами, а обов'язково фіксують ширші контексти, зв'язні тексти або цілі розповіді, історії, тоді під час укладання словника є можливість подати більше фонетичних та словотвірних варіантів, цікаві граматичні форми, розлогіші ілюстрації, точніше окреслити семантику або ж дати пояснення чи опис реалії (явища, процесу) з уст самих носіїв говірки.

Створення повного або зведеного (традиційного паперового та електронного), із максимальною лінгвістичною інформацією, розгорнутими ілюстраціями, типу словника українських говірок вважаємо необхідним, актуальним і перспективним. Але це завдання не для одного дослідника,

а для цілого колективу авторів. П. Лисенко висловлював тезу про те, що «перш ніж приступити до зведеного діалектного словника української народної мови, необхідно підготувати ряд окремих місцевих (зональних) діалектних словників принаймні основних говорів української мови» [30: 107].

В енциклопедії «Українська мова» зауважено, що створення діалектного словника повного типу, який подав би всю лексику діалекту безвідносно до літературної мови, допускається лише теоретично, але на практиці ще не реалізовано [18: 153].

До реєстру такого словника мають увійти слова, поширені в межах досліджуваних говорів і які вирізняються специфічним для них лексичним, словотвірним, фонетичним, акцентним оформленням і семантикою. У ньому обов'язково має бути представлена лексика, яка репрезентує поняття матеріальної і духовної культури (так звані етнографізми), адже діалектна лексика відображає історичний поступ народу в його праці, зі звичаями й віруваннями, увесь світогляд у цілому, і саме тому є необхідним джерелом для реконструкції давнішого стану культури носіїв мови.

Одним із пріоритетних завдань діалектологів сьогодні має стати формування лексичної картотеки та опрацювання теорії електронного діалектного словника, який повинен існувати паралельно з паперовим варіантом — *Словником українських говорів*, оскільки вже створено низку регіональних словників, атласів, опубліковано збірники діалектних текстів із різних українськомовних ареалів. Бо саме діалектні словники є акумуляторами національної пам'яті народу і надійним бар'єром на шляху втрати національних духовних цінностей, і тому важливо створити такий словник, щоб зберегти для прийдешніх поколінь ті мовні явища в говірках, які вже значною мірою деактуалізувалися, редукувалися, трансформувалися й асимілювалися. Варто спробувати створити своєрідний лексикографічний портрет слів, використавши концепцію інтегрального опису мови за методикою *лексикографічного портретування* російського лінгвіста Ю. Апресяна [1], за якою формувати лексичні значення варто на підставі життєвого досвіду носіїв мови, їхньої «найвної» картини світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян Ю.Д. Избранные труды: в 2 т. Т. 2. Интегральное описание языка и системная лексикография. Москва, 1995.
2. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок: в 2 т. Луцьк, 2000.
3. Астаф'єва М., Воронич Г. Словник гуцульських говірок Річки та Яворова. Кн. 1. Київ — Івано-Франківськ, 2014.
4. Бондар О.І. Розвиток українського діалектного словникарства на поч. ХХІ ст. *Українська і слов'янська тлумачна та перекладна лексикографія: Леонідові Сидоровичу Паламарчукові*. Київ, 2012. С. 171 — 76.
5. Бурячок А.А. Інструкція для складання діалектних словників української мови. *Праці XI Республіканської діалектологічної наради*. Київ, 1965. С. 214 — 226.
6. Вагилевич І. Бойки — русько-слов'янський люд у Галичині. *Жовтень*. 1978. № 12. С. 117 — 130.
7. Вагилевич І. Гуцули — мешканці Східного Прикарпаття. 1837.

8. Вагилевич І. Лемки — мешканці Західного Прикарпаття. *Записки НТШ*. 1965. Ч. 4. С. 76 — 80.
9. Верхратський І. Знадоби до словаря южноруського. Львів, 1877. 88 с.
10. Гнатишак Ю., Сімович О, Хобзей Н., Ястремська Т. Слова з Болехова. Львів, 2017.
11. Говірка села Машеве Чорнобильського р-ну. Ч. 1 — 4. Київ, 2003 — 2005. Ч. 1: Тексти. Уклад.: Ю.І. Бідношия, Л.В. Дика. Київ, 2003; Ч. 2: Тексти. Уклад.: Г.В. Воронич, Л.А. Москаленко, Л.Г. Пономар. Київ, 2003; Ч. 3: Матеріали до Лексичного атласу української мови. Уклад.: Ю.І. Бідношия, Г.В. Воронич, Л.В. Дика, Л.А. Москаленко, Л.Г. Пономар. Київ, 2003; Ч. 4: Матеріали до Поліського етнолінгвістичного атласу. Уклад.: Ю.І. Бідношия, Г.В. Воронич, Л.В. Дика, Л.А. Москаленко, Л.Г. Пономар. Київ, 2005.
12. Говірки Чорнобильської зони. Тексти. За ред. П.Ю. Гриценка. Київ, 1996.
13. Гороф'янюк І.В. Ботанічна лексика центральноподільських говірок: Матеріали до Лексичного атласу української мови. Вінниця, 2012.
14. Гримашевич Г. Адвербіальна лексика в діалектних лексикографічних виданнях: способи репрезентації. *Діалектологічні студії. 11. Слово — словник — корпус*. Львів, 2018. С. 142 — 151.
15. Гримашевич Г.І. Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок. Житомир, 2002.
16. Грицак М.А. Матеріали до словника говірок Закарпатської області. Вип. 1 (А — Б). Київ, 2017.
17. Грицак М. Скарби гуцульського говору: Росішка (вівчарство в текстах). Львів, 2008.
18. Гриценко П.Ю. Діалектний словник. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ, 2007. С. 152 — 154.
19. Гриценко П.Ю. Українська діалектна лексика: реальність і опис (деякі аспекти). *Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти. Матеріали доповідей Міжнародної наукової конференції*. Глухів, 2005. С. 5 — 33.
20. Гриценко П. Українська діалектологія другої половини ХХ століття: ідеї та результати. *Diachronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*. Maribor, 2006. S. 87 — 95.
21. Гура А.В., Терновская О.А., Толстая С.М. Программа Полесского этнолингвистического атласа. *Полесский этнолингвистический сборник*. Москва, 1983. С. 21 — 49.
22. Гуцульські говірки: короткий словник. Уклад.: Г. Гузар, Я. Закревська, У. Єдлінська та ін. Львів, 1997.
23. Дзензелівський Й.О. Програма для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови. Київ, 1987.
24. Дорошенко С.І. Діалектний словник Сумщини. *Праці Х Республіканської діалектологічної наради*. Київ, 1961. С. 126 — 131.
25. Закревська Я., Єдлінська У., Керста Р. Інструкція для укладання діалектних словників. Львів, 1992.
26. Конобродська В. Номінація поліського поховального обряду. I. *Український діалектологічний збірник: Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової*. Київ, 1997. С. 428 — 458.
27. Краєвська Г. Народновиробнича термінологія центральноподільських говірок: матеріали до Лексичного атласу української мови. Вінниця, 2018.
28. Крывіцкі А.А. Тры этапы фарміравання беларускай дыялектнай лексікаграфіі. *З на-роднага слоўніка*. Мінск, 1974.
29. Лисенко П.С. Принципи побудови Програми збирання матеріалів для складання діалектних словників української мови. *Праці XI Республіканської діалектологічної наради*. Київ, 1965. С. 206 — 213.
30. Лисенко П.С. Про принципи побудови діалектних (зональних) словників української мови. *Праці X Республіканської діалектологічної наради*. Київ, 1961. С. 105 — 113.
31. Лисенко П.С. Словник діалектної лексики Середнього і Східного Полісся. Київ, 1961.
32. Лисенко П.С. Словник поліських говорів. Київ, 1974. 260 с.
33. Мартинова Г.І. Специфіка реестру й тлумачення лексем у словнику середньонадні-пряньських говірок. *Українська і слов'янська тлумачна та перекладна лексикографія: Леонідові Сидоровичу Паламарчукові*. Київ, 2012. С. 177 — 185.
34. Матіїв М.Д. Словник говірок Центральної Бойківщини. Київ — Сімферополь, 2013.

35. Москаленко А.А. Нарис історії української лексикографії. Київ, 1961.
36. Негрич М. Скарби гуцульського говору: Березови. Львів, 2008.
37. Никончук М.В. Матеріали до Лексичного атласу української мови (правобережне Полісся). Київ, 1979.
38. Никончук М.В. Сільськогосподарська лексика Правобережного Полісся. Київ, 1985.
39. Никончук М. Рец. на: П.С. Лисенко. Словник поліських говорів. Київ: Наукова думка, 1974. 260 с. *Мовознавство*. 1975. № 4. С. 92 — 93.
40. Никончук М.В., Никончук О.М. Будівельна лексика Правобережного Полісся в лексико-семантичній системі східнослов'янських мов. Житомир, 1990.
41. Никончук М.В., Никончук О.М. Ендемічна лексика Житомирщини. Житомир, 1989.
42. Никончук М.В., Никончук О.М. Транспортна лексика правобережного Полісся в системі східнослов'янських мов. Київ, 1990.
43. Онишкевич М.Й. Про складання словника бойківського діалекту. *Праці X Республіканської діалектологічної наради*. Київ, 1961. С. 114 — 125.
44. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок. Ч. 1 — 2. Київ, 1984.
45. Професор Микола Васильович Никончук: Матеріали до бібліографії вчених. Упоряд. і авт. вступ. ст. П.Ю. Гриценко. Київ, 2007.
46. Сабадош І. Зведений тематичний словник як вид лексикографічної праці. *Волинь — Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. Житомир, 2003. Вип. 10. С. 195 — 205.
47. Сабадош І.В. Лісосплавна лексика українських говорів Карпат. *Український діалектологічний збірник: Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової*. Київ, 1997. С. 343 — 398.
48. Сабадош І. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. Ужгород, 2008.
49. Сабадош І. Українська діалектна лексикографія післявоєнного періоду. *Język ukraiński: współczesność i historia*. Lublin, 2003. S. 93 — 106.
50. Словник буковинських говірок. За ред. Н.В. Гуйванюк, К.М. Лук'янюка. Чернівці, 2005.
51. Сороколетов Ф.П., Кузнецова О.Д. Очерки по русской диалектной лексикографии. Ленинград, 1987. С. 4 — 5.
52. Терновська Т. Ковальська лексика українських говорів. *Український діалектологічний збірник: Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової*. Київ, 1997. С. 399 — 427.
53. Толстая С.М. Об одном опыте ареального исследования полесской лексики. *Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования*. 1980. Москва, 1982. С. 350 — 360.
54. Хобзей Н. Мовний світ гуцулів у форматі словника: Іван Вагилевич. *Діалектологічні студії. 10. Традиції і новаторство*. Львів, 2015. С. 51 — 61.
55. Хобзей Н. Український діалектний словник нового сторіччя. *Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти. Матеріали доповідей Міжнародної наукової конференції*. Глухів, 2005. С. 148 — 154.
56. Хобзей Н. Сучасне українське діалектне словництво. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2006. № 15. С. 818 — 826.
57. Хобзей Н., Ястремська Т. Діалектний словник: автор і читач. *Сучасні проблеми мовознавства і літературознавства. Вип. 12: Українська діалектна лексика як об'єкт словникарства та лінгвогеографії (до 100-річчя від дня народження М.А. Грицака)*. Ужгород, 2008. С. 203 — 205.
58. Хобзей Н., Ястремська Т., Сімович О., Дидик-Меуш Г. Гуцульські світи. Лексикон. Львів, 2013.
59. Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. Ч. 1 — 4. Запоріжжя, 1992.
60. Ястремська Т. «Епідигматичний діалектний словник»: ідея, концепція, засади. *Діалектологічні студії. 11. Слово — словник — корпус*. Львів, 2018. С. 273 — 301.

REFERENCES

1. Apresian, Yu.D. (1995). Selected works: in 2 vol. Vol. 2: Integral description of language and system lexicography. Moscow (in Rus.).

2. Arkushyn, H.L. (2000). Dictionary of Western-Polissian dialects: in 2 vol. Lutsk (in Ukr.).
3. Astafieva, M., Voronych, H. (2014). Dictionary of Hutsul dialects of the River and Yavorova. Vol. 1. Kyiv — Ivano-Frankivsk (in Ukr.).
4. Bondar, O.I. (2012). Development of the Ukrainian dialectal dictionary at the beginning of the XXI century. *Ukrainian and Slavic interpretative and translated lexicography: Leonid Sydorovykh Palamarchuk*. P. 171 — 176. Kyiv (in Ukr.).
5. Buriachok, A.A. (1965). Instructions for composition of the Ukrainian language dialectal dictionary. *Proceedings of the XIth Republican Dialectological Conference*. P. 214 — 226. Kyiv (in Ukr.).
6. Vahylevych, I. (1978). Boikos — Russian-Slavic people in Galicia. October, 12, 117 — 130 (in Ukr.).
7. Vahylevych, I. (1837). Gutsuls — inhabitants of the Eastern Subcarpathia (in Ukr.).
8. Vahylevych, I. (1965). Lemkos — inhabitants of the Western Subcarpathia. *Notes of Shevchenko Scientific Society*. Vol. 4, 76 — 80 (in Ukr.).
9. Verkhratskyi, I. (1877). Useful things for the Southern-Russian dictionary. 88 p. Lviv (in Ukr.).
10. Hnatyshak, Yu., Simovych, O., Hobsei, N., Yastremska, T. (2017). Words of Bolekhov. Lviv (in Ukr.).
11. Masheve village dialect of the Chornobyl district. (2003 — 2005). Vol. 1 — 4. Kyiv. Vol. 1. (2003): Texts. Compilers: Yu.I., Bidnoshyia, L.V., Dyka. Kyiv; Vol. 2. (2003): Texts. Compilers: H.V., Voronych, L.A., Moskalenko, L.H., Ponomar. Kyiv; Vol. 3. (2003): Materials to the Lexical Atlas of the Ukrainian Language. Compilers: Yu.I., Bidnoshyia, H.V., Voronych, L.V., Dyka, L.A., Moskalenko, L.H., Ponomar. Kyiv; Vol. 4. (2005): Materials to the Polissian Ethnolinguistic Atlas. Compilers: Yu.I., Bidnoshyia, H.V., Voronych, L.V., Dyka, L.A., Moskalenko, L.H., Ponomar. Kyiv (in Ukr.).
12. Hrytsenko, P.Yu. (Ed.). (1996). Dialects of the Chornobyl zone. Texts. Kyiv (in Ukr.).
13. Horofianiuk, I.V. (2012). Botanical vocabulary of the Central Podillian dialects: Materials to the Lexical Atlas of the Ukrainian Language. Vinnytsia (in Ukr.).
14. Hrymashevych, H. (2018). Adverbial vocabulary in the dialectal lexicographic editions: ways of representation. *Dialectological studios. 11. Word — dictionary — database*. P. 142 — 151. Lviv (in Ukr.).
15. Hrymashevych, H.I. (2002). Dictionary of clothing and footwear names of the Middle Polissian and neighbouring dialects. Zhytomyr (in Ukr.).
16. Hrytsak, M.A. (2017). Materials to the dictionary of the Zakarpattia oblast dialects. Vol. 1 (A — B). Kyiv (in Ukr.).
17. Hrytsak, M. (2008). Treasures of the Hutsul dialect: Rosishka (sheep breeding in texts). Lviv (in Ukr.).
18. Hrytsenko, P.Yu. (2007). Dialectal dictionary. *Ukrainian language. Encyclopedia*. P. 152 — 154. Kyiv (in Ukr.).
19. Hrytsenko, P.Yu. (2005). Ukrainian dialectal vocabulary: reality and description (some aspects). *Dialectal vocabulary: lexicological, lexicographic and linguo-geographic aspects. Materials of reports of the International Scientific Conference*. P. 5 — 33. Hlukhiv (in Ukr.).
20. Hrytsenko, P. (2006). Ukrainian dialectology of the second half of the XX century: ideas and results. *Diachrony and synchrony in dialectological researches*. P. 87 — 95. Maribor (in Ukr.).
21. Gura, A.V., Ternovskaia, O.A., Tolstaia, S.M. (1983). The program of the Polissian Ethnolinguistic Atlas. *Polissian ethnolinguistic collection*. P. 21 — 49. Moscow (in Rus.).
22. Huzar, H., Zakrevska, Ya., Yedlinska, U. et al. (compiler). (1997). Hutsul dialects: a short dictionary. Lviv (in Ukr.).
23. Dzendzelivskyi, Y.O. (1987). Program for collecting materials to the Lexical Atlas of the Ukrainian Language. Kyiv (in Ukr.).
24. Doroshenko, S.I. (1961). Dialectal dictionary of Sumy oblast. *Proceedings of the Xth Republican Dialectological Conference*. P. 126 — 131. Kyiv (in Ukr.).
25. Zakrevska, Ya., Yedlinska, U., Kersta, R. (1992). Instruction for the dialectal dictionaries composition. Lviv (in Ukr.).
26. Konobrodskia, V. (1997). Nomination of the Polissian funeral ritual. I. *Ukrainian dialectological collection: Book 3. In memory of Tatiana Nazarova*. P. 428 — 458. Kyiv (in Ukr.).

27. Kraievska, H. (2018). Folk-industrial terminology of the Central Podillian dialects: materials to the Lexical Atlas of the Ukrainian Language. Vinnytsia (in Ukr.).
28. Kryvitski, A.A. (1974). Three stages of the Belarusian dialectal lexicography formation. *From the folk vocabulary*. P. 15. Minsk (in Belarus.).
29. Lysenko, P.S. (1965). Principles of constructing of the Program for collecting materials for the composition of dialectal dictionaries of the Ukrainian language. *Proceedings of the XIth Republican Dialectological Conference*. P. 206 — 213. Kyiv (in Ukr.).
30. Lysenko, P.S. (1961). About principles of composition of dialectal (zonal) dictionaries of the Ukrainian language. *Proceedings of the Xth Republican Dialectological Conference*. P. 105 — 113. Kyiv (in Ukr.).
31. Lysenko, P.S. (1961). Dictionary of dialectal vocabulary of the Middle and Eastern Polissia. Kyiv (in Ukr.).
32. Lysenko, P.S. (1974). Dictionary of the Polissian dialects. Kyiv (in Ukr.).
33. Martynova, H.I. (2012). Specificity of the register and interpretation of the lexemes in the dictionary of the Middle Dnieper dialects. *Ukrainian and Slavic interpretative and translated lexicography: Leonid Sydorovych Palamarchuk*. P. 177 — 185. Kyiv (in Ukr.).
34. Matiiv, M.D. (2013). Dictionary of dialects of the Central Boikivshchyna. Kyiv — Simferopol (in Ukr.).
35. Moskalenko, A.A. (1961). Essay of the history of the Ukrainian lexicography. Kyiv (in Ukr.).
36. Negrych, M. (2008). Treasures of the Hutsul dialect: Berezovy. Lviv (in Ukr.).
37. Nykonchuk, M.V. (1979). Materials to the Lexical Atlas of the Ukrainian Language (right-bank Polissia). Kyiv (in Ukr.).
38. Nykonchuk, M.V. (1985). Agricultural vocabulary of the right-bank Polissia. Kyiv (in Ukr.).
39. Nykonchuk, M. (1975). Review on: P.S., Lysenko. Dictionary of the Polissian dialect. Kyiv: Scientific Opinion, 1974. 260 p. *Linguistics*, 4, 92 — 93 (in Ukr.).
40. Nykonchuk, M.V., Nykonchuk, O.M. (1990). Construction vocabulary of the right-bank Polissia in the lexico-semantic system of the Eastern Slavic languages. Zhytomyr (in Ukr.).
41. Nykonchuk, M.V., Nykonchuk, O.M. (1989). Endemic vocabulary of Zhytomyr oblast. Zhytomyr (in Ukr.).
42. Nykonchuk, M.V., Nykonchuk, O.M. (1990). Transport vocabulary of the right-bank Polissia in the system of the Eastern-Slavic languages. Kyiv (in Ukr.).
43. Onyshkevych, M.Y. (1961). About the composition of the Boyko dialect dictionary. *Proceedings of the Xth Republican Dialectological Conference*. P. 114 — 125. Kyiv (in Ukr.).
44. Onyshkevych, M.Y. (1984). Dictionary of the Boyko dialects. Vol. 1 — 2. Kyiv (in Ukr.).
45. Hrytsenko, P.Yu. (Compiler and author of article introduction). (2007). Professor Mykola V., Nykonchuk: Materials to bibliography of scientists. Kyiv (in Ukr.).
46. Sabadosh, I. (2003). Combined thematic dictionary as a kind of lexicographic work. *Volyn — Zhytomyrshchyna: Historical and Philological Collection on Regional Problems*. Vol. 10, 195 — 205. Zhytomyr (in Ukr.).
47. Sabadosh, I.V. (1997). Floating vocabulary of the Carpathian Ukrainian dialects. *Ukrainian dialectological collection: Book 3. In memory of Tatiana Nazarova*. P. 343 — 398. Kyiv (in Ukr.).
48. Sabadosh, I. (2008). Dictionary of the Zakarpattia dialect of Sokyrynysia village, Khust district. Uzhhorod (in Ukr.).
49. Sabadosh, I. (2003). Ukrainian dialectal lexicography of the post-war period. *Ukrainian language: the history of modernity*. P. 93 — 106. Lublin (in Ukr.).
50. Huivaniuk, N.V., Lukianiuk, K.M., (Ed.). (2005). Dictionary of the Bukovynian dialects. Chernivtsi (in Ukr.).
51. Sorokoletov, F.P., Kuznetsova, O.D. (1987). Essays on the Russian dialectal lexicography. P. 4 — 5. Leningrad (in Rus.).
52. Ternovska, T. (1997). Blacksmith vocabulary of the Ukrainian dialects. *Ukrainian dialectological collection: Book 3. In memory of Tatiana Nazarova*. P. 399 — 427. Kyiv (in Ukr.).
53. Tolstaia, S.M. (1980). About one attempt of the areal research of the Polissian vocabulary. *The Slavic Linguistic Atlas. Materials and researches*. P. 350 — 360. Moscow (in Rus.).
54. Khobzei, N. (2015). The language world of Hutsuls in the dictionary format: Ivan Vahylevych. *Dialectological studios. 10. Traditions and innovation*. P. 51 — 61. Lviv (in Ukr.).

55. Khobzei, N. (2005). The Ukrainian dialectal dictionary of the new century. *Dialectal vocabulary: lexicological, lexicographic and linguo-geographic aspects. Materials of reports of the International Scientific Conference*. P. 148 — 154. Hlukhiv (in Ukr.).
56. Khobzei, N. (2006). Modern Ukrainian dialectal dictionary. *Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood*, 15, 818 — 826 (in Ukr.).
57. Khobzei, N., Yastremska, T. (2008). Dialectal dictionary: author and reader. *Modern problems of linguistics and literary criticism. Vol. 12: Ukrainian dialectal vocabulary as an object of dictionary and linguo-geography (to the 100th anniversary of M.A., Hrytsak's birth)*. P. 203 — 205. Uzhhorod (in Ukr.).
58. Khobzei, N., Yastremska, T., Simovych, O., Dydyk-Meush, H. (2013). Hutsul worlds. Lexicon. Lviv (in Ukr.).
59. Chabanenko, V.A. (1992). Dictionary of Lower Dnieper dialects. Vol. 1 — 4. Zaporizhzhia (in Ukr.).
60. Yastremska, T. (2018). “Epidigmatic Dialectal Dictionary”: idea, concept, principles. *Dialectological studies. 11. Word — dictionary — database*. P. 273 — 301. Lviv (in Ukr.).

Статтю отримано 12.03.2019

L.V. Riabets

Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

UKRAINIAN DIALECTAL DICTIONARY TODAY: FEATURES OF STRUCTURE AND PROBLEMS OF COMPOSITION

The article deals with the main stages of the formation of the Ukrainian dialectal lexicography as a separate linguistic sphere and the history of working out the methodology of the dialectal dictionary composition. The types of dialectal dictionaries (differential, general, thematic, dialectal-ethnographic, etc.) are distinguished. The method of the ideographic dialectal dictionary forming on the material of M.V. Nykonchuk's works is described. On the example of dialectal dictionaries of different types, the completeness of the dialectal material representation in lexicographic works is demonstrated. The activization of the Ukrainian dialectal lexicography at the beginning of the XXI century is established. The main problems connected with the process of the dialectal dictionary composition are outlined. The author notes that the forming of complete or consolidated (traditional paper and electronic) dictionary of the Ukrainian dialects with the maximum of linguistic information and detailed illustrations is a necessary and perspective task of the Ukrainian dialectologists.

Keywords: *Ukrainian dialectal lexicography, dialectal dictionary, ideographic dictionary, differential dictionary, parametrization of dictionary, register of dictionary, remark.*